

מה היא כפירה בעיקר?

1. **ספר ליקוטי הלכות או"ח - הלכות קריאת שמע הלכה ב**
ועל כן עקר התפלה בעשרה, כי אזי מתעוררין כל עשרה מיני נגינה שהם השמחה. ועל כן כל יחיד מחיב להשתדל להתפלל בצבור, כי אזי בקל ימצא מבחינת גוון ואנחה. כי הצבור על ידי רבוי השמחה מרבוץ עם ובפרט מנין עשרה.
א1. לקוטי תפילות חלק ראשון - תפילה לד
ונשמתי מושרשת בנשמת הצדיק האמתי שהוא שרש כלליות נשמת בני ישראל.
- 2 **תלמוד ירושלמי מסכת ברכות דף לז/א**
חונה אמר המתפלל אחורי בית הכנסת נקרא רשע שנאמר סביב רשעים יתהלכון רב חונה אמר כל מי שאינו נכנס בבית הכנסת בעולם הזה אינו נכנס לבית הכנסת לעתיד לבא מה טעם סביב רשעים יתהלכון אי"ר יוחנן המתפלל בתוך ביתו כאילו מקיפו חומה של ברזל.
א2. תלמוד בבלי מסכת ברכות דף ח/א
אמר ריש לקיש כל מי שיש לו בית הכנסת בעירו ואינו נכנס שם להתפלל נקרא שכן רע שנאמר כה אמר ה' על כל שכני הרעים הנוגעים בנחלה אשר הנחלתי את עמי את ישראל ולא עוד אלא שגורם גלות לו ולבניו .
ג2. עין איה ברכות א עמוד 37
צ. אר"ל מי שיש לו ביהכ"נ בעירו ואינו נכנס שם להתפלל נקרא שכן רע שנאמר על כל שכני הרעים הנוגעים בנחלה כו'. מי שאינו הולך לביהכ"נ, יכול לסבור בדעתו שאינו עושה רעה מוסרית כ"א לעצמו ולא לזולתו בשב ואל תעשה שלו. ובאמת הדבר טעות, כי אין לך " שב ואל תעשה " כזה, שמכריז בפומבי שאין לו חלק בעדת ישראל ובעבודתם את ד', כזה. ע"כ הוא בהכרח מזיק גם את זולתו הלומדים מדרכיו להיות רחוקים מבית ד', ונעשים רחוקים ע"י מאמונה ומיראת ד'.
3. מאור ושמש קדושים, ד"ה וידבר
קדושים תהיו כי קדוש אני" - אבל אם האדם ירצה לפרוש עצמו מן הציבור ולהתבודד עצמו להתפלל ביחיד בלתי אפשר שישגי הקדושה העליונה ולא עוד אלא שיוכל לנטות חלילה מרוב גופי תורה אם יתבודד עצמו ויפרוש מן הציבור ולזה מדייק רש"י : מלמד שפרשה זו של קדושים נאמרה בהקהל, זו דווקא. וזהו שאיתא במדרש רבה 'קדושים תהיו' - אם האדם ירצה להמשיך עליו קדושת הבורא ברוך הוא אי אפשר אלא בהקהל יחד לעבדו שכם אחד".
4. רצ"י על עו"ר ב
היה אומר כי ההוצאה את עצמו מקדושת כלל ישראל היא עושה את הכפירה בעיקר. כי קדושת האמונה של התורה והמצווה קשורה וקיימת באחוזתה בכלל ישראל.
5. רמב"ם יד החזקה - הלכות תשובה פרק ג
(יא) הפורש מדרכי צבור ואף על פי שלא עבר עבירות אלא נבדל מעדת ישראל ואינו עושה מצות בכללן ולא נכנס בצרתן ולא מתענה בתעניתן אלא הולך בדרכו כאחד מגויי הארץ וכאילו אינו מהן אין לו חלק לעולם הבא ...
א5. עין איה ברכות 26
מהדר אפי' לבי כנשיתא. גם בזה יש רמז, שהכלל הוא נכון רק אם הכוונה של אותו הפורש לפרש מן הציבור לחלוטין, ולדרוך בעצמו בדרך עבודה כפי חזיון לבבו, אז אפי' יהי גדול שבגדולים הוא בכלל הרשעים, אבל אם מגמת פניו הוא להיות נכלל ומשתתף עם הציבור אלא שלפעמים צריך ללכת בדרכי עבודה לפי ערכו ומצבו, לית לן בה.
ב5. אורות הקודש ג קמז
האדם צריך להחליץ תמיד ממסגרותיו הפרטיות, הממלאות את כל מהותו, עד שכל רעיונותיו סובבים תמיד רק על דבר גורלו הפרטי, שזהו מוריד את האדם לעומק הקטנות, ואין קץ ליסורים גשמיים ורוחניים, המסובבים מזה. אבל צריך שתהיה מחשבתו ורצונו, ויסוד רעיונותיו נתונים להכללות, לכללות הכל, לכללות העולם, לאדם, לכללות ישראל, לכל היקום. ומזה תתבסס אצלו גם הפרטיות שלו בצורה הראויה.
6. רמב"ם פירוש המשניות - מסכת חולין פרק ז
ושים לבך על העיקר הגדול הנכלל במשנה הזאת והוא מה שאמר מסיני נאסר לפי שאתה הראת לדעת שכל מה שאנו מרחיקים או עושים היום אין אנו עושין אלא במצות הקב"ה ע"י משה רבינו ע"ה לא שהקב"ה אמר זה לנביאים שלפניו כגון זה שאין אנו אוכלין אבר מן החי אינו מפני שהקב"ה אסרו לנח אלא לפי שמה אסר עלינו אבמ"ה במה שצוה בסיני שיתקיים אסור אבר מן החי וכמו כן אין אנו מלין מפני שאברהם אבינו ע"ה מל עצמו ואנשי ביתו אלא מפני שהקב"ה צוה אותנו ע"י משה רבינו שנמול כמו שמל אברהם אבינו ע"ה, וכן גיד הנשה אין אנו הולכים אחר איסור יעקב אבינו אלא מצות משה רבינו ע"ה, הלא תראה מה שאמרו תרי"ג מצות נאמרו לו למשה מסיני וכל אלו מכלל המצות :
7. שפת אמת ספר ויקרא - לפסח - שנת [תרנ"ח]
וז"ש בכל דור חייב לראות כאלו הוא יצא שבכל הדורות יש חלק לגאולה לכל איש ישראל וכפי שזוכין להיות תוך כלל ישראל כך זוכין לגאולה. ולכן הרשע שהוציא עצמו מן הכלל כפר בעיקר הגאולה ואומר מה העבודה כו' לכם שאינו מרגיש בגאולה. והקהה את שיניו לאמר : בעבור זה עשה ה' לי. שהרי אני מרגיש הגאולה ולא אתה, כיון שהוצאת עצמך מן הכלל.
8. שפת אמת ספר ויקרא - לפסח - שנת [תרס"ב]
הקהה את שיניו בעבור זה עשה ה' לי. שהרי אני זכיתי לראות ולהבין הגאולה כמ"ש בעבור זה שרואה בעין. לי ולא לו שהוא בעצמו מעיד על עצמו שאינו רואה וזה הקהה את שיניו.
9. ע"ר ברפג
בכל דור ודור חייב אדם לראות את עצמו כאילו הוא יצא תמצרים. בכח הזרע הנטווי, להוציא אל הפועל את רוממות המעלה מעט מעט בכל דור ודור, חייב בל אחד להשלים, להשיג ולהרגיש את חלקו בשלמות המעלה, השייך לערכו ולדורו, המגיע לו מיציאת מצרים.

”מעקב לילי”

מגפה קשה פרצה באוסטראה, עירו של רבי שמואל אליעזר הלוי אידליש, המהרש”א. הרב ובית דינו גזרו על הציבור יום תפילה ותענית ועוררו את העם לשוב בתשובה. נוסף על כך קרא המרא דאתרא למי מהתושבים אשר ידוע להם על דבר מה הדורש תיקון, לבוא ולגלות את אוזניו על כך.

באוסטראה התגורר יהודי שקט ומסוגר, שחי את חייו בשולי החברה. האיש הדיר את רגליו בקביעות מבית הכנסת ומעולם לא נראה מתפלל שם. עד כה לא יוחסה לכך חשיבות מיוחדת, אך עתה, נוכח בקשת הרב, החליטו שניים מתושבי העיר להתחקות על האיש ומעשיו.

כעבור כמה ימים הבחינו כי הלה נוהג לעזוב בחצות הלילה את ביתו ולצאת אל מחוץ לעיר. עקבו אחריו עד היער שהקיף את העיר, ושם נעלם מעיניהם. השניים חזרו על עקבותיהם כשבליבם מתבסס חשד כי האיש משתייך לחבורת שודדים. למחרת התייצבו לפני הרב ושיתפוהו בחשדם. ”הלילה אצטרף אליכם ונעקוב אחריו פעם נוספת”, הפתיעם הרב. גם בלילה הבא חזר המחזה ונשנה. לקראת חצות יצא האיש מביתו ופנה לעבר היער, ונבלע שם בסבך העצים. ”נלך אחריו”, לחש הרב. פסעו השלושה בעקבות האיש. הוא נכנס פנימה, לעבי היער, עד שהגיע לקרחת יער קטנה. שם עצר, התיישב על סלע והדליק נר. אחר כך הוציא מכיסו סידור והחל לקרוא ’תיקון חצות’ בהתרגשות גדולה. שעה ארוכה עמדו השלושה במרחק כמה מטרים מן האיש והקשיבו פעורי פה לתפילתו. לפתע פרץ האיש בבכי שהמס את ליבם. אך דבר אחר הפליאם יותר מכול - נדמה היה להם כי אל קולו הצטרף פתאום קול נוסף!

”ברור שלא מדובר בשודד דרכים אלא באיש מורם מעם”, מלמל הרב, ”אך מי הוא בעל הקול הנוסף ששמענו?”. בצאת האיש מן היער הפתיעוהו השלושה. ”התנהגותך עוררה את חשדם של כמה מתושבי העיר ועליכן נאלצנו לתהות על קנקנך”, פנה אליו הרב, כמתנצל. ”עתה אנו יודעים שלא היה מקום לחשוד בך. אך אמור נא, של מי הקול השני ששמענו”. האיש נראה נבוך מהשאלה וניכר בעליל כי לולא כבוד התורה לא היה משיב עליה. ”זה זמן רב נוהג אני להתאבל על חורבן בית תפארתנו”, אמר. ”נראה שהדבר הסב נחת רוח במרומים ועליכן זכיתי שבכל לילה יצטרף לקינתי גם הנביא ירמיהו, שחזה וחווה את מוראות החורבן”.

הביטו בו השלושה בהשתאות. ”אם זכית לכך, מדוע אפוא אינך מברר את סיבת המגפה בעירנו?”, שאלו הרב. בתוך כך הוסיף ושאל: ”ומלבד זאת, מדוע לעולם אינך בא להתפלל עמנו?”

”מחר אבוא לתפילת שחרית ואענה על שתי השאלות גם יחד”, ענה האיש ופנה לביתו. למחרת בבוקר לא גרע הרב את עיניו מפתח בית הכנסת. הוא ציפה לבואו של האיש, שאך אמש נתגלה לו כצדיק נסתר. התפילה החלה בזמנה אולם הלה בושש לבוא. באמצע ’פסוקי דזמרה’ הופיע מעוטר בטלית ובתפילין. לפתע פתאום נשמע רחש בקהל ופחד בלתי מובן נפל על הנוכחים. המתפללים שניסו להביט באיש, שנעמד בפניה והחל להתפלל בדבקות, בלא שחש בנעשה סביבו, התמלאו חרדה ונאלצו להסיר ממנו את מבטם. כמה מהם אף יצאו אל מחוץ לבית הכנסת, כדי להרגיע את קצב פעימות ליבם.

לאחר התפילה חלץ האיש את תפיליו וקיפל את טליתו. או אז שב להיראות כהרגלו - אדם מן השורה. ”כעת נוספה עוד פליאה על שתי פליאותיי אמש”, אמר לו הרב, ”מה גרם לפחד שהפילה הופעתך על המתפללים?!”. הישיר האיש מבט אל הרב ואמר: ”תורתנו הקדושה אומרת, ’וראו כל עמי הארץ כי שם ה’ נקרא עליך ויראו ממך’; ופירש רבי אליעזר הגדול, ’אלו תפילין שבראש’. סגולתן של התפילין אפוא להטיל על רואיהן פחד ומורא. זו סיבת הפחד שנפל על המתפללים בראותם אותי מעוטר בתפילין”.

”הלוא גם אני מניח תפילין מדי יום?!” תמה הרב. ”אכן, אולם אני נוהר תמיד שלא לדבר שום דיבור של חולן בעוד התפילין על ראשי וזרועי. נוהג אני בתפילין בכבוד הראוי, ועל כן נשתמרה בהן קדושתן. ואילו שאר מתפללים, אמנם יוצאים הם ידי חובת המצווה, אך מכיוון שהם מקילים ראש בתפילין ובקדושתן, בטלה מהן סגולתן זו”.

הקשיב הרב ושמעו גם יתר הנוכחים את דברי האיש שהוסיף ואמר: ”משום כך גם נמנעתי מלבוא אל בית הכנסת שכן האנשים אינם נוהרים די הצורך בכבוד המקום, שקדושתו גדולה ונוראה. לא רציתי להיכשל גם אני בשיחת חולין בבית הכנסת, במיוחד לא בשעה שהתפילין עליי”. כעבור רגע של שתיקה הוסיף: ”ליבי אומר לי, כי אם יתוקן עניין חמור זה תיעצר המגפה”.

עד מהרה נפוץ דבר המעשה בעיר כולה וכל התושבים קיבלו עליהם להתחזק ביראת בית הכנסת ובקדושת התפילין. ואמנם בתוך ימים אחדים נעצרה המגפה. תושבי אוסטראה הוסיפו לקיים בקפדנות את אשר קיבלו עליהם, גם לאחר שהחיים חזרו למסלולם.

שכו. א"ל מפני מה אני מטמא ואתם מטהרים כו', א"ל מפני שאתה מעבר שנים וקובע חדשים בחו"ל כו'. קדושים המה כל פרטי ודקדוקי תורה, אשרי נזהר בהם ומקיימם באהבה, ואוי לו למי שדש בעקביו אפילו דקדוק של מצוה קלה. אמנם שורש קדושת הפרטים צריכה להיות ניכרת, מפני שהם ענפי הכלל שהם באים ממנו ונמשכים אליו. והכלל שכל התורה כולה תלויה בו, הוא קיום עם ד' בכל צביונו ותמימותו, שהוא אפשרי דוקא בארץ ישראל.

4א. תלמוד בבלי מסכת ברכות דף ס"ג א

כשירד חנינא בן אחי רבי יהושע לגולה היה מעבר שנים וקובע חדשים בחוצה לארץ שגרו אחריו שני תלמידי חכמים רבי יוסי בן כיפר ובן בנו של זכריה בן קבוטל כיון שראה אותם אמר להם למה באתם אמרו ליה ללמוד תורה באנו הכריז [עליהם] אנשים הללו גדולי הדור הם ואבותיהם שמשו בבית המקדש כאותה ששינו זכריה בן קבוטל אומר הרבה פעמים קריתי לפניו בספר דניאל התחיל הוא מטמא והם מטהרים הוא אוסר והם מתירים הכריז עליהם אנשים הללו של שוא הם של תהו הם אמרו לו כבר בנית ואי אתה יכול לסתור כבר גדרת ואי אתה יכול לפרוץ אמר להם מפני מה אני מטמא ואתם מטהרים אני אוסר ואתם מתירים אמרו לו מפני שאתה מעבר שנים וקובע חדשים בחוץ לארץ אמר להם והלא עקיבא בן יוסף היה מעבר שנים וקובע חדשים בחוץ לארץ אמרו לו הנח רבי עקיבא שלא הניח כמותו בארץ ישראל אמר להם אף אני לא הנחתי כמותי בארץ ישראל אמרו לו גדיים שהנחת נעשו תישים בעלי קרנים והם שגרונו אצלך וכן אמרו לנו לכו ואמרו לו בשמנו אם שומע מוטב ואם לאו יהא בנדוי...

(1) ספר נתיבות עולם א - נתיב העבודה - פרק ה

ובפ"ק דברכות (ח' ע"א) אמר ר' לוי כל מי שיש לו בית הכנסת בעירו ואינו נכנס לשם להתפלל נקרא שכן רע. ויש לפרש שהוא שכן רע אל בני אדם, וזה כי בית הכנסת בו מתאספים בני אדם להתפלל, והנה שמו מעיד כי הוא המקום מוכן שיתאספו ביחד בני העיר להתפלל ליוצרים והתפלה מיוחדת שתהיה באסיפה בצבור, ואם אינו נכנס לשם הרי אינו מבקש החבור והאסיפה הזאת להתאסף לתפלה, וזה נקרא שכן רע כי כן ענין שכן רע שהוא פורש מן שכנו שהוא עמו. ומכל שכן שנקרא גם כן שכן רע אל השם יתברך כי יש לו ללכת אל בית הכנסת ויהיה מצוי בביתו יתברך, כי השם יתברך מצוי בבית הכנסת וראוי לאדם שיהיה נמצא בבית שמצוי השם יתברך שם ואם אינו בא שם נקרא שכן רע שאין לו חבור עם מי שהוא שוכן אצלו, שאם לא היה שכן רע היה בא לשם.

(1) ספר נתיבות עולם א - נתיב העבודה - פרק ה

אמר רבי חלבו (שם ו' ע"ב) המתפלל אחורי בית הכנסת נקרא רשע שנאמר סביב רשעים יתהלכון אמר אביי לא אמרן אלא דלא מהדר אפיה לבי כנשתא אבל מהדר אפיה לבי כנשתא לית לן בה ההוא גברא דהוי מצלי אחורי בית הכנסת הוי חליף אליהו אדמי ליה כטייעא אמר לו כדו בר קימת קמי מרד שקיל ספסרא וקטליה עד כאן... כי מיתה זאת ראוי לו בשביל שהוא עושה קיצוץ ופירוד וכן יהיה לו פירוד וקיצוץ גם כן. ומפני זה אמר שנקרא רשע כי הרשע מוציא עצמו מן הכלל, וכמו שאמרו (מכילתא בא) רשע מה הוא אומר וכו' עד ולפי שהוציא עצמו מן הכלל כפר בעיקר, וזה שהתפלל אחורי בית הכנסת הוא פורש עצמו מן הצבור שהם בבית הכנסת ולפיכך הוא רשע שמוציא עצמו מן הכלל, ודבר זה מבואר.

ע"ע

א5. ספר נתיבות עולם א - נתיב העבודה - פרק ה

ומפני זה אמר שנקרא רשע כי הרשע מוציא עצמו מן הכלל, וכמו שאמרו (מכילתא בא) רשע מה הוא אומר וכו' עד ולפי שהוציא עצמו מן הכלל כפר בעיקר, וזה שהתפלל אחורי בית הכנסת הוא פורש עצמו מן הצבור שהם בבית הכנסת ולפיכך הוא רשע שמוציא עצמו מן הכלל, ודבר זה מבואר:

ב5. ספר נתיבות עולם ב - נתיב הכעס - פרק ב

וכבר התבאר ענין הפרישה מדרכי הצבור, שהוא פרישה מן הש"י כי הוא יתב' נקרא אלהי ישראל, ולפיכך ראוי שיהיה נחשב הפורש מן הצבור שהוא פורש מן הש"י ודבר זה מבואר.

אבל פירוש הכתוב שר"ל כי ישראל כולם צדיקים, ואין הפירוש שהם צדיקים ע"י מעשה, דהוי ליה לומר ועמד צדיקים ירשו ארץ, כי אי אפשר שיהיו כולם צדיקים, ומאחר שאמר ועמד כולם ר"ל שהם צדיקים בעצמם, בלא צד מצות ומעשים טובים יש להם חלק לעולם הבא. והיינו מפני שהשיי ברא את ישראל כסולת נקיה בלא פסולת, ומאחר שברא השיי העולם הזה והעולם הבא אם לא נברא העולם הבא לישראל למי נברא.

3א. אדר היקר קלו

הדמיון הכוזב, שאפשר לקבל תמציתה של תורה בתור רגש דת שאין לו יחס לעצם סגולתה של האומה, בחייה היותר שלמים החברותיים והמדיניים, גרם ליקוי גדול לחלק רשום מאד של המין האנושי.

6. ספר דרך חיים - פרק ב משנה ד

ועוד כי הכלל הוא הכל, ויש בהם כח הכל, ולפיכך הפורש מן הצבור פורש מהכל והוא מבחוץ, ואם הוא מבחוץ להבל נחשב דבר זה שיצא מן הכלל. ודבר זה מבוואר בדברי חכמים שמונו הפורשים מדרכי הצבור בכלל מינים ואפיקורסים שכופרים בתורה ובתחיית המתים כדאיתא במסכת ראש השנה (י"ז, א') שאמר שם אבל המינים והמוסרי' והמשומדים והאפיקורסים שכפרו בתורה ובתחיית המתים ושפרשו מדרכי צבור שכל אלו הם יוצאים מן הכלל ואין להם חלק בכלל. וכן מי שפורש מן דרכי צבור הוא יוצא מן הכלל. ואמר כי הכלל הוא עיקר לא היחיד הפרטי שהיחיד הוא בעל שינוי ואלו הכללים עומדים כמו שהתבאר, כי כח הכללי עומד בלא שינוי.

8א. ספר נצח ישראל - פרק יא

בארו בזה דברינו אשר אמרנו לך, כי ההפרש אשר יש בין ישראל לאומות; כי שם יתברך בחר בישראל בעצם, ולא בשביל מעשיהם הטובים. שלא לומר דוקא כאשר הם עושים רצונו של השם יתברך אז בחר בהם, ולא כאשר אין עושים רצונו של השם יתברך, ולפיכך כתיב "והייתי לכם לאלקים" קודם, ואחר כך "והמה יהיו לי לעם", כלומר מה שהשם יתברך בחר בישראל הוא קודם, ואף כי ישראל אינם מקבלים אלקות.

12 משנה מסכת מגילה פרק ד

(ט) האומר יברכוך טובים, הרי זו דרך המינות.

רע"ב על מסכת מגילה פרק ד משנה ט

(ט) יברכוך טובים הרי זו דרך מינות - שצריכין ישראל לצרף עמהם פושעי ישראל באגודת תעניותיהם. שהרי חלבנה ריחה רע, ומנאה הכתוב עם סממני הקטורת:

11 תלמוד בבלי מסכת ברכות דף ו/ב

אמר רב הונא כל המתפלל אחורי בית הכנסת נקרא רשע שנאמר סביב רשעים יתהלכון אמר אביי לא אמרן אלא דלא מהדר אפיה לבי כנישתא אבל מהדר אפיה לבי כנישתא לית לן בה ההוא גברא דקא מצלי אחורי בי כנישתא ולא מהדר אפיה לבי כנישתא חלף אליהו חזייה אידמי ליה כטייעא אמר ליה כדו בר קיימת קמי מרך שלף ספסרא וקטליה.

16עין איה ברכות 21

כי ההרגשה השכלית מובילה את האדם להשכיל אל זולתו כאל עצמו. כי בשכל אין פרטיות כ"א כלליות, ובהיות האדם נוטה אל שכלו יותר מאל חמרו, נמשכות רגשותיו אל ההרגשה השכלית שמכרת רק צדק ויושר. ע"כ איננו נפרד לעצמו, אבל כל זמן שימשך אחר הערב לחושיו בלבד הנה הוא נפרד לעצמו, כי אין בחושים כ"א פרטים, כדברי הרמב"ם במו"נ אין פרט בשכל ואין כלל בחוש. ויסוד הקדושה היא תמיד התאחדות הפרטים לכלל אחד. ע"כ אין דבר שבקדושה פחות מעשרה, שהוא מהפרטים המתאחדים, להעשות כלל אחד.

8 לקוטי תפילות חלק ראשון - תפילה לד

ונשמתי מושרשת בנשמת הצדיק האמתית שהוא שרש כלליות נשמת בני ישראל.

5א תלמוד בבלי מסכת ברכות דף ח/א

אמר ריש לקיש כל מי שיש לו בית הכנסת בעירו ואינו נכנס שם להתפלל נקרא שכן רע שנאמר כה אמר ה' על כל שכני הרעים הנוגעים בנחלה אשר הנחלתי את עמי את ישראל ולא עוד אלא שגורם גלות לו ולבניו שנאמר הנני נותשם מעל אדמתם ואת בית יהודה אתוש מתוכם.

13 רמב"ם מאמר קידוש השם

ועם כל זה בשביל שאמר ובתוך עם טמא שפתים אנכי יושב (שם ו' ה') מיד ויעף אלי אחד מן השרפים עד וחטאתך תכופר (שם פ"ו וז') ולא כופרה עד שהרגו מנשה כאשר אמרו ע"ה (סנהדרין ק"ג ב'). וכאשר עמד המלאך ולמד חובה על יהושע בן נון... אם כך נענשו עמודי עולם משה אליהו ישעיהו ומלאכי שרת כשנשאו בעדת ישראל מעט דברים כ"ש קל מקלי עולם יתיר לשונו על קהלות ישראל חכמים ותלמידיהם כהנים ולוים לקרא אותם פושעים ורשעים וגויים ופסולי עדות וכופרים בה' אלהי ישראל. וכותב הדבר הזה בכתב ידו ומה יהיה עונשו?